

РАМКИ

За да постигнете съгласие,
бъдете наясно с умствената рамка, която използвате

Цитати

Когато вървите по сложна, непозната, осеяна с изненади и препятствия пътека, ще бъде глупаво да държите погледа се вперен надолу само към следващата стъпка пред вас. Би било също толкова глупаво, ако вперите погледа си единствено далеч напред и не наблюдавате това, което е непосредствено под краката ви. Трябва да следите цялата система – както в краткосрочен, така и в дългосрочен план.

- Донеа Медоус, екологичен лидер

Навън има повече светлина, отколкото се вижда през прозореца.
- руска поговорка

Връзка с климата

Много приказни истории и анекдоти са свързани с името на мюсюлманския проповедник Настрадин Ходжа. В една такава история Настрадин трескаво търси нещо на прашната улица пред дома си под светлината на улична лампа. Негов съсед идва и го пита: „Молла, какво си загубил?“ Настрадин отговаря: „Изгубих ключовете си.“ Съседът, бидейки добър човек, коленичи и започва да търси в праха наред с Настрадин. След дълго време съседът казва на Настрадин: „Молла, сигурен ли си, че си загубил ключовете тук на улицата?“ „О, не!“ казва Настрадин: „Изгубих ги в къщата.“ „Ако си ги загубил в къщата - казва съседът, - тогава защо ги търсим под стълба на лампата?“ „Тук светлината е по-добра“, отговаря Настрадин.

Подобно на Настрадин Ходжа, често търсим къде е по-добра светлината. Когато имаме проблем, търсим корените му в данните, които са най-леснодостъпни за нас. На езика на системното мислене казваме, че хората търсят „близки причини“ – тоест причини, свързани с времето и пространството, които са в непосредствена близост до нас. Твърде често причините за даден сложен проблем се намират далеч от физическото място, където е възникнал проблемът и са възникнали много назад в миналото.

Изменението на климата предоставя широки възможности да се наблюдават и двата фактора време и пространство. Знаем, че емисиите парникови газове на един континент могат да имат драматични ефекти върху климатичните модели на други континенти. Ето защо световната общественост следи отблизо мащабни проекти за изграждане на въглищни електроцентрали на места като Китай, Индия или Съединени щати. Знаем също така, че въздействието на тези сложни системи ще се прояви след доста време и е трудно да се убедят хората да действат сега върху нещо, което ще доведе до промени след десетилетия.

Връзката между изхвърлените в атмосферата емисии на CO₂ и изменението на климата е сложна и се проявява със закъснение. Дори ако всички емисии на парникови газове в резултат на човешката дейност бъдат елиминирани днес, средната глобална температура на

земното кълбо ще продължи да се увеличава в продължение на десетилетия или дори векове в резултат на вече отделените емисии. Следователно действията, които се насърчават и решенията, които трябва да се вземат, не се разпростират във времевите рамки, които много хора са свикнали да очакват.

Обичайният подход е търсенето на алтернативни подходи или политики да се концентрира там, където „светлината е по-добра” – т.е. предпочитанията са към действия и решения „тук и скоро”. Дебатите относно подходящата политика, която трябва да се приеме във връзка с парниковите емисии, експлоатацията на петролните и въглищните запаси или защитата на застрашени видове, всички илюстрират тази тенденция. Но важните последици от действията, които засягат климата, обикновено настъпват далеч от мястото на действието и години или десетилетия по-късно.

Повечето общества имат няколко общи рамки, през които хората гледат на реалността. Тези рамки включват религиозни вярвания, икономически теории, естествени науки и политически идеологии. Тези рамки са парадигми – филтри, които насочват вниманието към конкретни данни, предразполагат към конкретни теории или причинно-следствена връзка и се фокусират върху специфични проблеми и политики. Всички парадигми имат три ключови аспекта:

1/ Първият аспект включва **времевия хоризонт**, тоест - периода, през който бива разглеждан даден проблем. Това интервалът от време, през който следим за разходите, ползите или резултатите от действията, които обмисляме и прилагаме – например един час, една седмица, една година, 100 години. Почти всеки обръща по-малко внимание на разходите и ползите, които ще настъпят в далечното бъдеще, отколкото на тези, които са непосредствени.

Ако хората веднага и лично почувстват ефектите от ограничаването на емисиите на парникови газове, те биха могли да изберат дейности, свързани с ограничаване на емисиите. Но в случая с климатичните промени последствията се проявяват след десетилетия, така че повечето хора ги игнорират и избират незабавното удоволствие от сегашния си начин на живот. Уповавайки се на краткосрочна перспектива, те ще се противопоставят на ефективни усилия за намаляване на емисиите парникови газове.

Изборът на краткосрочна времева рамка от страна на политици с кратък мандат е особено очевиден и недалновиден, но всички страдат от техните решения.

2/ Вторият аспект включва **географските граници**, които определят къде да търсим разходите и ползите от прилагането на алтернативни решения. Тези граници очертават онази област, в която мислим, че хората, институциите, обществените организации и природните системи ще бъдат засегнати от действията, които предприемаме. Ако възприемем тясна географска рамка, ще обърнем по-малко внимание на последствията, които се случват „някъде там далече“, отколкото на събитията, които се случват в нашия собствен двор. Някои нации се противопоставят на инициативите за ограничаване на климатичните промени, защото смятат, че изменението на климата ще бъде предимно полезно за техните страни.

3/ Третият аспект включва **причинно-следствени връзки**, за които се предполага, че са важни. Например, застъпвайки своите любими теории и политики, много икономисти пренебрегват въздействията на икономиката върху околната среда. От своя страна,

аргументирайки собствените си гледни точки, много природозащитници пренебрегват финансовите съображения при вземането на решения по отношение на опазването на околната среда.

Решаването на даден проблем обикновено започва без никакви усилия да се определи коя рамка може да бъде по-полезна. Изследователски експеримент, проведен през 1978 г., предлага подходящ пример. НАСА изстрелва спътника Nimbus 7 в стратосферата, за да събере данни за настъпващите атмосферни промени високо над Земята. Хората, които проектират експеримента, предполагат, че няма да се налага да измерват концентрациите на озон, защото вярват, че тези концентрации не се променят. Те програмират компютрите на борда на спътника да игнорират информацията за нивата на озон. В резултат на това, въпреки че сателитът усеща промени в нивата на озон, данните не се предават обратно в НАСА. Ако авторите на експеримента бяха действали в рамката на други очаквания, всички щяхме да научим много по-рано за сериозните щети, причинени на Земята от хлорираните въглеводороди.

За тази игра

Тази игра помага да се илюстрира въздействието от избора на гледна точка при определянето на проблем и търсенето на решения. Тя разкрива защо двама различни, интелигентни хора с добра воля могат да имат противоположни възгледи за изменението на климата – единият смята, че това е сериозен проблем, а другият вярва, че такъв проблем не съществува.

Също така играта „Рамки” може да помогне на участниците да развият по-голяма отвореност за експериментиране с различни времеви хоризонти при определяне на проблем или вземането на решение, както и да спомогне на участниците да осъзнаят, че възгледите на хората за реалността могат да се различават съществено.

Рамките стават особено важни по време на големи промени в света около нас. Ако нямаме навика да променяме нашите рамки, можем по невнимание да запазим старите дълго време, след като те вече не са актуални.

Брой участници	Това е масова игра. Може да има произволен брой участници.
Време	Повечето хора използват тази игра като проста илюстрация на обсъждане на концептуални рамки или граници. В такъв вариант играта може да бъде представена за пет до десет минути. Ако играта бъде използвана като основа за по-обширна дискусия, ще е необходим по дълъг период - от около тридесет минути.
Място	Участниците просто седят на място. Упражнението изисква всички да ви гледат от разстояние най-малко 2 метра.
Материали	Не са необходими
Предварителна подготовка	Не е необходима

Указания как да проведем играта

Помолете участниците да докоснат върховете на палеца и показалеца на едната си ръка, образувайки пръстен, през който да извършват своите последващи наблюдения. Това са техните индивидуални „изследователски рамки“.

А. Пространствена рамка

- 1 Разделете стаята на две половини. Нека половината участници застанат в едната половина, а останалата част – в другата, а вие заемете позиция пред участниците, на равно разстояние от двете половини на стаята. Разперете двете си ръце встрани от тялото.
- 2 Помолете всеки да изпъне ръката си с „изследователската рамка“ напред, насочвайки я към вас, за да извърши своите наблюдения. Нека групата, намираща се в лявата половина на стаята, наблюдава вашата лява ръка, а другата група – дясната ви ръка. Вдигнете палеца на дясната си ръка нагоре. Насочете палеца на лявата си ръка надолу. Помолете всички участници с помощта на техните „изследователски рамки“ да съсредоточат наблюдението си върху посочената ръка в продължение на 10-15 секунди.
- 3 Нека участниците преустановят наблюдението си. Обърнете се към тях:
"Нека всички, които смятат, че палецът ми сочи нагоре, вдигнат ръката си." (Пауза)
„Нека всички всички, които мислят, че палецът ми е сочел надолу, вдигнат ръка." (Пауза).
Обикновено участниците от едната половина на стаята няма да се съгласят с участниците от другата половина.
- 4 Помолете участниците да приближат индивидуалните си „изследователски рамки“ в непосредствена близост пред очите си. Повторете своите движения – с вдигнат палец на дясната ръка нагоре и палец на лявата ръка, сочещ надолу. Задайте същите въпроси. Този път почти всички ще вдигнат ръка два пъти. Направете заключението, че когато рамката е близо до очите им, участниците имат много по-широко зрително поле. Те наблюдават много по-добре реалността, т.е. имат възможност да видят и двата ви пръста.

Често хората не постигат съгласие помежду си, защото чрез своите „рамки“ те наблюдават различни части от реалността.

В. Времева рамка

- 1 Запазете разположението на двете групи в лявата и дясната половина на стаята. Застанете в същата позиция пред участниците, на равно разстояние от двете половини на стаята. Нека участниците фиксират индивидуалните си „изследователски рамки“ в непосредствена близост пред очите си и наблюдават дясната ви ръка. Инструктирайте двете групи, че след започване на наблюдението, лявата група ще проведе своите изследвания в продължение на само 10 секунди, а дясната половина – в продължение на 25 секунди.

2

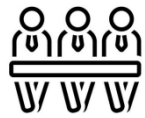
Изпълнете дясната си ръка с вдигнат нагоре палец и свити пръсти в юмрук. Дайте знак за започване на наблюдението. След десет секунди обявете: „Участниците в лявата половина на стаята да спрат наблюдението си сега“. След 5 секунди изпълнете всичките пет пръста на дясната си ръка. След още 10 секунди инструктирайте участниците в дясната половина на стаята да преустановят наблюдението си.

3

Обсъдете: „Кой смята, че по време на играта положението на петте ми пръста се е променило? Нека вдигне ръка.“ Обикновено едната половина се съгласява с това твърдение.

Продължете: „Някои се съгласиха, че има промяна в ръката ми, други не се съгласиха. Каква е истината? Защо разумните хора могат да се разминат в отговорите си на такъв прост въпрос?“

Обобщение и дискусия

Ето някои въпроси, подходящи за обобщение и дискусия:

- Каква е връзката на тази игра с наблюденията относно изменението на климата?
- Защо съществуват различия в позициите на отделни хора, институции и страни по отношение на това доколко сериозна е заплахата от климатичните промени?
- За какъв период от време се отнасят данните, използвани за анализ на вероятните климатични промени?
- Как е възможно да се знае дали наблюдаваният период от време е достатъчно дълъг, за да бъдат регистрирани важни промени?

Тази игра е адаптиран вариант на **Frames Game** (The Climate Change Playbook, Dennis Meadows, Linda Booth Sweeney, and Gullian Martin Mehers)